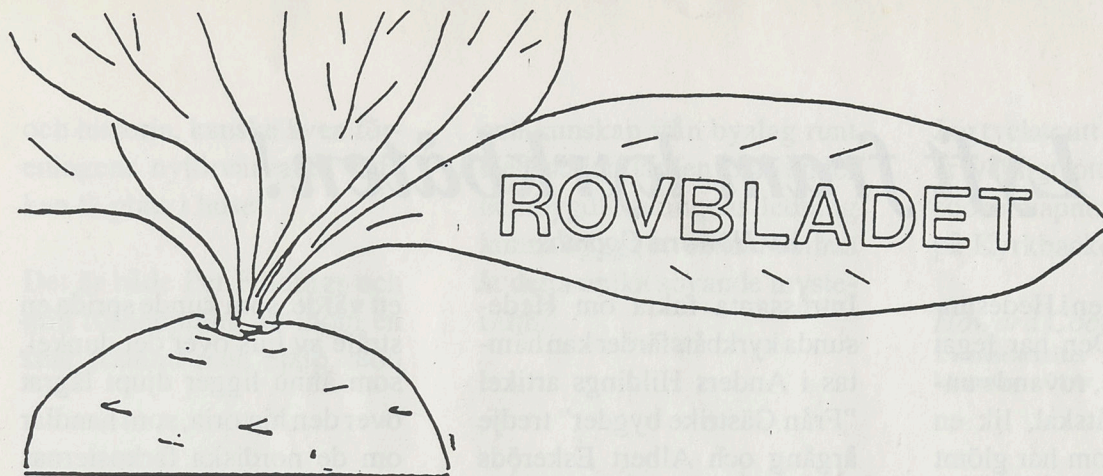

ROVBLADET

48

April 1994

Medlemsblad för HEDESUNDA HEMBYGDSFÖRENING

20 med knogjärn i jätteslagsmål

DET VÄRSTA SLAGSMÅLET I MANNA-MINNE HAR UTKÄMPATS I HEDESUNDA

A ÄNDÅ FINNS DET DOM
SOM PÅSTÅR ATT VI HAR
DET TRÅKIGT I FOLKHEMMET

GEFLE DAGBLAD måndagen den 7 mars 1955

20 Huggare slogs i Hedesunda Knogjärn och bräckta näsor

Ett allmänt och tumultartat slagsmål etablerades natten mot söndagen vid Åsens danspaviljong i Hedesunda mellan ett gäng berusade skogsarbetare. Sammanlagt ett 20-tal slagskämpar var i farten. Några använde sig av knogjärn, flera huggare slogs medvetslösa, ett par fick näsorna bräckta och blodet flöt i strida strömmar. Ortpolien hade ingen möjlighet att stoppa slagsmålet utan man var tvungen att ta statspolisen till hjälp.

Oroligheterna började när någon timme återstod av dansen. Ingen av de inblandade känner till anledningen till bråket. Samtliga var kraftigt berusade och tydligen har man börjat slåss bara för att sätta lite fart

på tillställningen. Fyra, fem grupper på tillsammans omkring 20 huggare deltog i tumultet, som snart blev ett allas krig mot alla.

Slagsmålet pågick i nära två timmar med undantag för några korta uppe-

håll man gjorde för att "slicka såren". Ortpolisen var för fåtalig för att få bukt med slagskämparna och det var först när statspolisen anlände med två man som det blev slut på striden.

Lyft fram kyrkbåten!

Av Howard Coombs

Där på Kyrkbacken i Hedesunda ligger den. Den har legat där ganska länge, ruvande under ett svart plåtskal, lik en jätteskalbagge som har glömt hur det var att flyga över fjärdarna under varma sommardagar.

Man går förbi den utan att se den, endast turister som har stannat för att titta på kyrkan står framför den, kliar sig i huvudet och undrar – Vad är det för någonting? Inte vet dom att dom just har sett den märkligaste och kanske mest intressanta allmoge båten i hela Norden.

Kyrkbåten byggdes av Anders Ersson i Belgsnäs by och Erik Larsson i Hällby, året var 1857. Under 34 år avgick färden varje söndag kl 8 från Storbåtshällan i byn Belgsnäs. Det påstås att båten vid gynnsamt väder har kunnat rymma 60 personer, ibland hissade dom det stora fyrkantiga seglet, vävt av Ollas-Märta i Belgsnäs. Allt efter den milsvida färden siktades socknens fem andra kyrkbåtar och en kapprodd uppstod den sista biten fram till landningsplatsen vid Norra färjsundet.

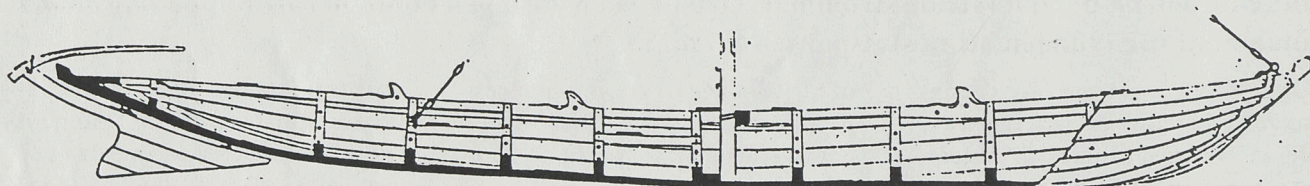
Intressanta fakta om Hedesunda kyrkbåtsfärder kan hämtas i Anders Hildings artikel "Från Gästrikre bygder" tredje årgång och Albert Eskeröds bok "Kyrkbåtar och kyrkbåtsfärder", båda böckerna finns på läns museet i Gävle.

Men varför är just kyrkbåten i Hedesunda så märklig och intressant? En utförlig förklaringskreds redan 1934 av doktor Philibert Humbla i "Från Gästrikland" under titeln "Båtar i Hedesunda". I hans banbrytande forskning av både förhistoriska och historiska allmoge båtar konstruktion och utveckling placerar Humbla "båtar" och kyrkbåten i Hedesunda ur teknisk synpunkt flera hundra år före Vikingabåtar. Han skriver:

"För mig har undersökningen av hedesundabåtarna varit ett spännande äventyr i lika hög grad som en utgrävning av en förhistorisk är det. Den egenartade utformningen, den för mig alldeles främmande konstruktionsprincipen och det enkla, ja råa i hantverksmässigheten bildar tillsammans något, som jag undan för undan mer och mer förstod ägde

ett värde, som kunde sprida en stråle av ljus över det dunkel, som ännu ligger djupt lägrat över den historia, som handlar om de nordiska farkosternas utveckling före vikingatiden. Som jag förut sagt måste utvecklingen ha stannat av, därför att båtarna helt fyllde de fordringar man ställde på dem. Man behövde ej större, starkare eller billigare farkoster, och än en gång står man inför något levande, som till sin huvudkaraktär ej är annat än en relik från förhistoriska tider. Att inom råmärkena för det gamla Järnbärrland finna en båttyp, som till sin huvudkaraktär ej gärna kan vara annat än 'jernaldersmässig' och som sådan av stor betydelse för vår kunskap om hela Nordens båtbestånd, är ju något överraskande."

Förtjänar inte denna märkliga 137-åriga båt att lyftas fram och presenteras för lokalbefolkningen och turisterna? Jag ser framför mig ett stolpbyggt båthus – kanske med spåntak – med sidor som kan lyftas av eller vikas upp under sommar-månaderna. Kyrkbåten kan då ses i hela sin längd – texttavlor beskriver båtens konstruktion

och historia, kanske även för-
eningens nyförvärvade "båt"
kan få plats i huset.

Det är både Per Hildings och
min förhoppning att inom en
snar framtid med hjälp, stöd

och kunskap från byalag runt
Hedesundafjärden och under
hembygdföreningens ledning
kunna bygga ett sådant båthus
åt detta unika sovande myste-
rium.

Jag tycker att ni hedesundabor
är lyckligt lottade med en "båt"
sockenvapnet och en kyrkbåt
på Kyrkbacken.

Howard Coombs

1:e museitekniker
Länsmuseet Gävle

Stormfällningen 1954

Av Anders Käller

Densvårastormen 3–4 januari
1954 förorsakades av ett djupt
lågtryck, som de nämnda da-
garna tog vägen över södra
Norrland, ut över Ålands hav,
och sedan söderut mot polska
kusten, där den låg den 4. Stor-
men började den 3 på morgo-
nen, och vindstyrkan var då
uppe i c:a 20 m/sek. för att
sedan ytterligare tilltaga och
mot kvällen nå närmare 30
m/sek. den 4 avtog vinden allt-
mer och var vid middagstiden
åter normal. Vindriktningen
var hela tiden N-NNO. Vind-
styrkan i vissa byar kan säker-
ligen ha haft en hastighet av
c:a 40 m/sek.

November månad hade varit
varm och utan egentliga
köldperioder, och även decem-
ber var utan ihållande kyla. Då

stormen satte in den 3/1 -54
hade temperaturen varit under
noll endast 6 dagar, och någon
nämnevärld tjäle var icke bil-
dad. Som tur var, föll ingen
nämnevärld nederbörd i sam-
band med stormen. Endast 2 á
3 mm har uppmätts. Hade större
mängder fallit hade katastro-
fen blivit mycket större.

Hedesundabygden blev isole-
rad några dagar som följd av
stormen. Tågtrafiken Gävle-
Gysinge blev totalstoppad ett
par dagar. Biltrafiken efter
landsvägarna genom socknen
kom rätt snart igång sedan
stormen bedarrat och de tal-
rika vindfällda trädstammarna
tagits bort ifrån vägbanan.
Telefonledningarna i Hede-
sunda, där de gingo genom
skogstrakter, mejades obön-

hörligt ner, likaså elkraftled-
ningarna. Att återställa dessa
tog inemot en vecka för
huvudlinjerna och 2–3 veckor
för bilinjerna. För jordbrukare,
som hade mjölkkor och
mjölkmaskiner, var det svårt,
de måste handmjölka. All elek-
trisk belysning var satt ur spel.
Vissa vägar tog flera dagar att
rensa upp från flera varv av
vindfällan. Egendomligt nog
vållade stormen ej så svåra
skador på hus och lador inom
Hedesunda.

För att få ett säkrare grepp om
skadornas omfattning i sko-
garna satte skogsvårdsstyrel-
sen igång med en linjetaxering
i Hedesunda, Österfärnebo och
Årsunda socknars bondesko-
gar. Denna taxering visade att
av socknens bondesko-
gar,

12.500 hektar, hade stormfällts 500.000 m³ sk, eller c:a 40 m³ sk pr ha. Skadorna å bolagens, domänverkets och övriga allmänna skogar var av samma storleksordning.

Den stormfällda virkesmängden innehöll till stor del de grövsta och värdefullaste träden i bestånden och gav förhållandvis stor procent timmer. Därtill kom att under sen-vintern 1954 blåste omkull rätt mycket av vid stormen 3-4 jan. rotryckta träd, samt att vid justering och rensning av stormhyggena ytterligare träd måste avverkas.

I uppgifter ifrån 1956 uppskattades av stormfällningen uppkomna hyggen i södra Hälsingland och Gästrikland till 24.880 ha varå behövdes skogsvårdande åtgärder med beräknad dagsverksåtgång av 280.100 dagsverken.

Stormskadorna var ej jämnt fördelade överskoglandskapet, utan mer eller mindre punktvis. Observatörer i flygplan tyckte det liknade pärlband genom skogarna, där pärlorna voro stormhyggena. Stormbyarna gjorde förutom horisontala angrepp, även vertikala hopp. Lågt liggande partier och bestånd med mycket björk klarade sig bäst. Snötäcket var den 3 jan. c:a 1 dm i Hedesunda och skogsmarken närmast otjälad.

De skogsägande bönderna blevo i hög grad chockade av stormskadorna å deras skogar. Enstaka handlingskraftiga lantbrukare inom socknens satte första veckan igång med att

organisera, dels försäljning, dels upphuggning. Men flertalet lät dock en hel månad gå, väntande att skogsägarföreningen skulle handla åt dem. Skogsägarföreningen ordnade i slutet av januari s.k. informationsmöten, som alla blevo talrikt besökta. Då klargjordes för skogsägarna att de stora bolagen, Korsnäs och Bergslaget m. fl., på grund av de svåra stormskador de får å egna skogar, ej kunde åtaga sig köp från bondesko-gar. De mindre sågverken i orten kunde ej hellert emot så stora mängder. Skogsägarföreningen erbjöd sig att köpa upparbetat virke av bönderna i den mån föreningen kunde träffa avtal med större köpare. För övrigt ansåg disponent Frisk, att förelåg från annan uppköpare ett bra bud på stormvirket, så var det bäst att skogsägarna sålde, ty det förelåg så enorma mängder virke som skulle tillvaratagas.

Arbetskraften och bostadsfrågan var det stora problemet. Ortens skogsarbetsare räckte inte långt. Hitkommande huggare, körare, avmätare m.fl. måste ha någonstans att bo. Bostadsfrågan på bondesko-garna löstes nära 100 % så, att sommarstugor, fäbodstugor och utrymmen i hemmen togs i anspråk. I de fall bönderna måste skaffa baracker och stallar såldes avverkningarna till köpare från andra håll, som i sin tur måste ordna baracker och stallar.

Bolagen, prästskogarna och ett stort antal hitkomna köpare-avverkare måste skaffa och uppföra baracker och stallar.

Minst ett 30-tal baracker plus stallar uppfördes i Hedesunda. Bolagen inställde normala avverkningar i bl.a. Dalarna och överförde avverkningspersonalen: huggare, körare, avmätare, brosalare skogsvaktare samt kockar, hit till Gästrikland. Arbetssökande från hela Sverige kommo och erhö-lo arbete med skogsavverkningarna. Bland dem fanns flera "utrikes" som finnar, polacker, norrmän m.fl. Rätt många traktorersattes in i avverkningarna. Nya metoder, som vinschlunning och helstamlunning provades i några avverkningar.

Hedesunda kommun ordnade med lån av sängutrustningar.

Bil- och traktorvägar: Möjligheterna att snabbt få ut ur skogarna det avverkade stormvirket föranledde att kontakt togs med Svea Ingenjörkår, och i början av Febr. 1954 kom ett kompani ingenjörssoldater under befäl av löjtnant Malmquist till Hedesunda, där de sattes in att rensa och bredda vissa befintliga smala vägar, dels att nybryta några vägar, både för bil- och traktorkörning. Inalles blev det c:a 16 km inom Hedesunda som blev ingenjörskompaniet förbättrade och nybrutna, bl.a. Bergs fädbodväg, Finnböle-Gamle, Norrsveden-Axsjön.

Lastbilstrafiken ökade kraftigt från febr. månad med körningar av olika slag, t.ex. transporter av baracker och stallar, körningar av virke till Dalälvens flottled, till Gävle hamn, till Mackmyra, Karskär, Skutskär, Norrsundet m.fl. ställen. Valbo lastbilcentral

hade bråda dagar att ordna lastbilsfrågorna. Men därigenom att drivningarna inställts i närliggande områden, kunde bilar överflyttas till Gästrikland.

Järnvägsfrakter: Frampå senvintern började virke lastas vid Främlingshems, Hedesundas och Smedängs stationer. Bl.a. hade skogsägareföreningen sålt timmer till Iggesund. Detta timmer fraktades per järnväg. Vidare lastades sågat virke, dels från ångsågarna i Hedesunda, dels från ett stort antal nyuppsatta cirkelsågar.

Enligt uppgift från SJ i Gävle framgår att virkeslastade vagnar med stormfällt virke torde vara ungefärligen följande antal:

Station	1954	1955
Främlingshem	300	140
Hedesunda	1700	1450
Smedäng	60	30

Insektsangrepp

På skogsmannahåll var man mycket oroad av allt obarkat virke som låg upplagt efter vägar och alla vindfällan som ej blev tillvaratagna våren 1954, på grund av befarad invasion av mörghärdar, barkborrar och snytbörar och snytbägar.

Nu visade det sig att sommaren 1954 var rätt kall och våt och ej så lämplig för insekternas utveckling. Även bidrog högst avsevärt att 1954 den lokala stam av "kusar" som fanns vid stormfällningen förmådde, på grund av sitt ringa antal, ej göra så stora skador på det oerhört stora "matbord" de hade. Detta märktes väl att i

centrum av stormhärjningen var ytterst lite vindfällan medan däremot ytterkanterna visade procentuellt mera angrepp. Men insekterna ökade snabbt och 1955 gjorde mörghärdar och granbarkborrar starka angrepp på stående skog.

För att i görligaste mån dämpa insektsskadorna satte skogsvårdsstyrelsen i slutet av april mån. igång besprutning med Gesarol av timmervälter och liggande värdefulla vindfällan.

Inom socknarna Hedesunda, Österfärnebo och Årsunda besprutades med jeepar 86.300 timmer, med ryggburna sprutor 12.100 timmer och 6.375 värdefulla vindfällan.

Under åren 1955–1956 ökade insektsskadornas omfattning varför Kungl. Skogsstyrelsen utfärdade en kungörelse av den 5 april 1957:

Insektsbekämpning

Som en följd av stormskadorna på växande skog inom Gävleborgs län i januari 1954 har i vissa områden uppkommit insektsvärjning av sådan omfattning och natur att fara föreligger för värjningens spridning till större områden.

I anledning härav har Kungl. Skogsstyrelsen denna dag jämlikt 34 § skogsvårdslagen den 21 maj 1948 (nr 237) beslutat ålägga envar ägare av skogsfastighet inom Hedesunda, Valbo, Årsunda eller Österfärnebo socken av Gävleborgs län att, där så visar sig vara av behovet, låta

bekämpningsåtgärder mot skogsinsekter utföras å fastigheten.

Åtgärderna kommer att utföras av för ändamålet uppsatta patruller med befogenhet att vidta åtgärd, där så erfodras utan fastighetsägarens hörande.

Kostnaden för åtgärderna kommer att gäldas av allmänna medel, dock att markägaren skall vara skyldig vidkännas den förlust, som må vara förknad med behandling av friska växande träd.

Det skall vidare åligga markägaren att fälla av patrull behandlade träd, dock ej tidigare än 8 dagar eller senare än 14 dagar efter behandlingen. Sålunda fällda träd får icke upparbetas före 1 juli 1957. Patrullernas åtgärder kommer att utföras senare delen av april eller början av maj månad 1957.

Stockholm den 5 april 1957

Kungl. Skogsstyrelsen

Med stöd av denna kungörelse hade skogsvårdsstyrelsen och Korsnäs Bolag utarbetat en metod, att med ett insektsgift, som doktor Bertil Lekander vid Statens Skogsforskningsinstitut experimenterat fram, preparera vissa fångsträd. En rad 2-manna patruller barkade av en c:a 15 cm bred barkremsa vid c:a 1,3 m. höjd, den blottade stammen beströks med det giftiga preparatet, varpå barkremsan fästspändes tillbaka så att giftet var helt dolt. C:a 5.000 träd preparerades som fångsträd i Gästrikland.

*Slumpförsäljnings*skedde i 10–20 fall i Hedsunda D.v.s. det stormfällda virket på ett skifte betalades med en viss summa utan någon som helst uppmätning. Vissa av dessa slumpköp har gått på 60.000–65.000 kr.

Förluster och avverkningskostnader. Rotnettopriset för virke sjönk kraftigt inom stormfällningsområdet, dels på grund av det stora utbudet, dels på grund av fördyrande avverkningskostnader. För virke som på andra orter betalades med 45–50 kr m³ betalades här med 25–30 kr. Huggarpriserna varierade mellan 1:––2:– per stock och 0,70–1:– per helbarkad massavedsbit eller 0,40–0,60 för obarkad dito. Körarpriserna beroende på väglängd och terräng o. dyl. rörde sig omkring 25–40 öre kbf.

Avmätare från andra orter erhöll 30:––40:– per dag. Timpenningsjobbare erhöll i regel 5:– per timme.

S.k. flaskhals i avverkningarna visade sig vara frånvaron av lämpliga avläggningsplatser och mötesplatser efter skogsvägarna.

Vilka var köpare och vart tog virket vägen?

Köpare från hela Sverige, från Gotland, Småland Västergötland i söder till Norrbotten i norr. Gotlänningar, smålänningar, värmlänningar och norrbottningar satte upp cirkelsågar och försågade timret på platsen. En del av virket gick på tåg till Småland, Västergötland, Hälsingland och Jämtland. Timmerbilarna rul-

lade dygnen om under våren från avverkningsplatserna in till Gävle.

Förutom att de lokala ångsågarna sågade för fullt var c:a 20 st cirkelsågar igång under 1954–1955. Det var avsevärt med folksom var anställda vid alla dessa sågverk.

Hedesunda socken hade den 1/1 1954 ett invånarantal av 3.565. Tillströmningen av spekulanter, huggare, körare – ja alla möjliga yrken ökade folkmängden med uppskattningsvis 1.000–2.000 personer. Detta gjorde att alla näringsställen blev utnyttjade till det yttersta. T. ex. på pensionatet måste det serveras i omgångar. Vissa tider var det ett 80-tal gäster där.

Anslag från Hedesunda kommun

Den 4 sept. 1954 beslöt kommunalfullmäktige att till följd av de stora stormfällningsskadorna å de elektriska ledningarna och de åtföljande stora kostnaderna för igångsättande ge följande anslag:

Norra Bodarnas Kraft- och Belysningsförening	1.000:–
Östra Bodarnas Kraft- och Belysningsföretag	3.000:–
Hedesunda södra Kraft- och Belysningsförening	3.000:–
Hedesunda Elektr. Aktiebolag	3.000:–

Almänna intryck av Hedesunda efter stormfällningen 1954

Det var inte bara Hedesunda som blevo ordentligt omruskade av stormen 3–4 jan. 1954, hela bygdens befolkning blev påtagligt omtumlad genom den stora invasionen av folkifrån hela Sverige och även

utlänningar med olika upp-trädanden, olika seder, språk och dialekter, mycket pengar i omlopp, tidningsskriverier om "Sveriges Klondyke" o.s.v.

Allt detta gjorde att Hedesundaborna, som av naturen är lugna, nästan sävliga, men arbetsamma, tog intryck av det sjudande liv som nu rådde i orten.

Det visade sig sig bl.a. i starkt ökande byggande av småhus, hyreshus, allmänna byggnader m.m. Under tiden 1953–1965 uppfördes centralskolan med gymnastikhus och småskola, bro över norra färjsundet, flera hyreshus och brandstation, ålderdomshemmet Ängslyckan, församlingshemmet, restaure-ring av kyrkan, utvidgning av kyrkogården, kommunalhuset med lokaler för läkarmottagning, bibliotek, polis, tandläkare och bank.

Denna artikel ingår i Anders Källers bok om sågverk i Hedesunda som han gav ut 1974.

Kittilberget – fornborg

Av Elise Hovanta

På en ca 15 m hög bergsklack mitt emellan byarna Ölbo, Koffsta, Ullanda, Östveda och Hallsbo ligger en fornborg kallad Kittilberget.

Vad är då en fornborg? Delar man upp namnet i två delar förstår man vad det står för: forn = *ålderdomlig*, och borg = *fästning*, en fästning från forntiden.

När man vandrar det korta stycket på en stig genom skogen, från vägen mellan Koffsta och Hallsbo, och plötsligt står inför en vägg av fasta och lösa stenblock, då har man kommit rätt! Från rätt håll för att överraskas av mystiken och från rätt håll för att på det enda sättet ta sig upp på bergsplatån. Stigen leder upp mellan en öppning i stenmurarna på borgens södra sida och löper i en liten slinga upp på bergsplatån. Väl uppe inser man att andra sidor är i det närmaste ointagliga. På de norra och östra sidorna syns enkla stenmurar, på den västra dubbla sådana.

Trots kullens oansenliga höjd, har man någorlunda utsikt från toppen. Idag främst ut över Ölbo bys åkrar, mindre sikt åt söder, där skogen når över vårt siktfält. Kanske man någon gång under forntiden Sett ned till Dalälvens speglande vattenyta.

När är borgen byggd frågar Du dig kanske? De flesta sådana

fornborgar tycks byggda under övergången mellan äldre och yngre järnålder, runt år 500 efter vår tideräknings början. Perioden kallas Folkvandringstid. I mellan- och Sydeuropa var det stor oro och stora folkskaror var på vandring till nya landområden. Oron spriddes ända upp till Norden, till bl a. Hedesunda och även längre norrut, där man byggde borgar av sten på kullar och berg. Ovanpå stenvallarna har det säkert funnits en form av träpalissad som gjort vallarna än högre och avskräckande för en eventuell angripare. Jag skriver eventuell angripare, för vi kan med säkerhet inte säga om dessa fornborgar någonsin använts för sitt ursprungliga syfte; som tillflyktsborg för de boende i byarna runt borgen.

Kanske fanns det en vakt ständigt spejande ut mot Dalälven under den mest oroliga tiden?

Det finns även en helt annan sägen kring platsen med fornborgen. I denna sägen och på äldre kartor kallas kullen för Kyrkberget, och sägen berättar att man hämtat sten härifrån till bygget av nuvarande Hedesunda kyrka, och därför skulle det ligga kasserad sten runt bergets kanter. Men stenarna ligger i för välordnade murar för att vara spill efter ett sentida stenbrott.

Konstigt nog är en enda fornborg känd i hela Gästrikland, nämligen den på Kittilberget.

Hälsingland t ex. har ett 15-tal fornborgar och Uppland ännu fler. Det vore konstigt om inte folket i t. ex. Österfärnebo, Torsåker och Årsunda under Folkvandringstid hört talas om oron i söder och byggt sig borgar de också. Jag tror det bara är en fråga om tid innan fornborgar påträffas även i andra bygder i Gästrikland.

Elise Hovanta

Antikvarie vid läns museet i Gävle

Lördagen den 2/7 anordnas en resa till Fågelsjö.

Avresa från brandstationen kl. 07.00. Resan går över Falun, Rättvik, Mora, Orsa, Noppikoski till Fågelsjö, där en guide väntar oss.

Vi besöker även Hamra skogsreservat.

Hemresa över Loos, Edsbyn, och Bollnäs.

I priset 375:–, ingår bussresa, lunch, f.m o. e.m. kaffe.

Anmälan till Birgit Quist, telefon 0291-104 21.

En särling från Slätfallet

Av Carl-Adolf Murray

En särling säger vi ibland om personer som på något sätt skiljer sig från oss vanliga människor. Varje socken har sina särlingar, sina original, sina udda personer. Kanske levde de för länge sedan, men man berättar om dem ännu idag.

Mycket ovanligt är det, att en sådan färgstark person, som varit död i mer än 150 år plötsligt stiger fram ur glömskan och det förgångna för att berätta om sitt eget liv. Men detta har inträffat i Hedesunda!

Sivert Thelin i Slätfallet och hans far fann nämligen för ett tjugotal år sedan uppe i sågspånen på vinden en packe med gamla gulnade papper, skrivna av en man, som hette Andreas Hedenlöf. Denne var född i Slätfallet den 14 juni 1778 och dog den 24 dec. 1834.

Anders Andersson, som han egentligen hette som pojke, ändrade, när han började skolan i Gävle, sitt efternamn till Blomquist. När han år 1800 skriver in sig vid akademien i Uppsala, kallar han sig Andreas Hedenlöf.

Pojken från slätfallet i Hedesunda var av gammal bondesläkt. Hans farfars farfar var bonden Pehr Andersson i Slätfallet nr 1. Hans föräldrar var "bonden, Ärlige och Velförståndige Anders Persson från Slätfallet och dess kära hustru, Dygdesamma och Gudfruktiga Christina Lars-

dotter." I hemmet i Slätfallet föddes åtta barn, av vilka fem dog i späda ålder. Andreas föddes som nummer fem i syskonskaran och "döptes dagen efter födseln, den 15 febr 1778 kl 5 i Hedesunda kyrka utav Kyrkoherden, Herr Högtärade och Höglärde Carl Boije."

Anders far dog 1783. Gossen var då bara åtta år. En äldre bror, Pehr, föddes 1773 och en yngre, Lars, 1789. Barnens mor dog 1827 och deras farmor år 1800.

När man läser Andreas Hedenlöfs så väl undangömda papper, så får man veta mycket om Hedesunda och åtskilligt om Gävle och Uppsala. Han berättar om sina skolår, om sina lärare och skolkamrater, om sina betyg och bokinköp.

Redan som skolpojke blev "han vid allmän Sockenstämma uti Hedesunda utnämnd och antagen att få bliva Djäken. 3 gånger sjungde jag Julepisteln ganska braf i dess kyrka. Herre sjungdes 5 gånger, Helig 29 gånger." "År 1803 XIII Söndagen efter Trinitatis predikade jag uti Hedesunda kyrka ganska vackert och uppbyggligt." Hedenlöf redogör i detalj för, vad han förtjänat under de 8 årens sjungning i kyrkan och gårdarna: "Bullar 439 st för 19 Rdr, efter 2 Skilling bullen, 36 Pund Kjöt för 30 Rdr efter 5 plåtar pundet och 452

st. ljus för 10 Rdr efter 1 Skilling ljuset."

Hedenlöf tjänstgjorde flera år under kortare perioder som lärare i Hedesunda. Han berättar: "Hållit Privatschola i Hedesunda Socken och Sevalbo år 1802 5 veckor, förtjänat maten och 3 Rdr i R.G. Mynt och sedan i Bergs by 1804 uti 9 veckors tid och uti Flaten hos Hr Inspector A. Södermark i 3 veckor och 1 dag, i Fallet 1807. I Slätfallet hållit schola 1799 och 1800 för några fattiga barn nästan utan betalning."

Hedenlöf lämnar noggranna uppgifter om sina elever, namn, ålder och hemort. Många Hedesundabor kan här återfinna sin farfars farfars farfar eller mormors mormors mormor! År 1826 var Andreas Hedenlöf lärare för Hyttöns barn, "som jag informerade både uti läsande och skrifwande under 11 veckors tid. Under samma tid höll han "12 gånger ordentliga gudstjänster för Bruksfolket på Hyttöns Masugns Bruk".

Att i detalj gå in på alla de personliga problem och motgångar som skymtar i Hedenlöfs anteckningar är omöjligt. Hans högsta önskan var att få bli präst – gick aldrig i uppfyllelse. Av Ärkebiskopen fick han redan 1803 tillstånd att predika i stiftets kyrkor. "29 gånger predikade jag

i 16 församlingar till allas stora nöje och bifall”.

Men det hjälpte inte! Tydligt blev han, allteftersom åren gick, allt mersäregen och självcentrerad. På baksidorna av sina papper skriver han egna böner, numrerar dem och sätter betyg på dem. Han sitter på en stor sten i närheten av sin stuga och läser om och om igen sina anteckningar om studieåren i Gävle och Uppsala.

Hela livet brottades Andreas Hedenlöf med sin fattigdom. I Gestrike nations matrikel står det om honom bara orden ”Öfvergifwit studierna. Inhysseshjon.” Han måste spara, låna och tigga för att uppehålla livet. Han blev bestulen. Han måste pantsätta en del av sina tillhörigheter. Hans barndomshem brann ner. Från år 1824 finns en förteckning över kost och logi under augusti månad:

”Bränvin, fått Gratis i Gefle	
af en bonde från Kubbo	1 -4
hos skräd. Backmans	1 -2
en copp Caffé	-2
hos skom. Boman	2 -3
Urm. Boman	1 -2
1 coop caffè hos Lindholms	-2
Mat hos Lindholms	-4
af smeden Hellström	1 -2
af en magister Rudquist	1 -2
hos Jon i Backen fått	-3
öhl af en statsbo	-1
af en torpare på vägen åt Öhn	3 -6
hos gumman Öberg dricka	-1
i Backen av en bondekäring	1 -2
i Hanåsen mat om quellen	-2
i Fallet en öhl	-3
i Åsbo af Anna	1 -2

1827 troligen i samband med moderns död, blir Andreas Hedenlöf bestulen ”under graf-öhlskalaset i Slätfallet af ganska nedrige och lågtänkta människor”. Han förlorade bl.a. en bordsknif med gaffel, med röda skaft, en mässingsdosa efter gamla världen, 4 st. taflor; en

med prof. Agrels portrait och en eklåda”.

1824 upplåter Andreas Hedenlöf sin hemmansdel bestående av 1 öres, 11 penningeland på 10 års tid åt brodern Lars Andersson för 60 Rgds om året.

1831 pantsätter han sitt silverfickur för 25 Rgds med 6 % ränta hos handelsmannen L. Lundborg i Gävle.

1832 antager Hedenlöf Nils Ersson i Wägskalet till arrendator på sitt skattehemmans sub. 1 i Slätfallet. Ersson har att betala 65 Rdr Rgm per år ”jemte en tunna potatis och mjölk, både måren och quäl och vedbrand.”

1833 redogör Hedenlöf för ”de matvaror som jag har bekommit av Wägstjälsmor för år 1832:

18 kakor bröd –
6 mk smör – betalt
potatis 2 fj.
4 pund mjöl
4 pund kornmjöl
2 pund rågmjöl
1 halvspann jordpäron”

Den sista handlingen i den på vinden undangömda pappersbunten är en pantsedel daterad 4 sept. 1833: 1 st. Silfwerklocka har avsk. Corporalen Hjort i Finböle emottagit, som hans skall lämna åt bonden Pehr Olofsson i Finböle, såsom till underpant utaf under-tecknad för min innestående skuld till honom. Klåckan återfås när penningarne hos nemnde Pehr Olofsson erlägges. Anders Hedenlöf i Slätfallet, Egare av klåckan.” En gammal präst i Ovansjö

tackar Thelin för förtroendet att få ta del av handlingarna. Mycket mera vore att berätta om den säregne ”prästen” och många frågor skulle jag vilja ställa till Hedesundaborna, men utrymmet i detta blad tillåter det inte. Skulle någon vilja höra mer om Anders Hedenlöf, så ställer gärna Carl-Adolf Murray upp.
(Tel. 0290-516 06)

SOCKENKARTAN FÖR 1993

Den kupong som var införd i Rovbladet nr 46 var ingen beställning utan endast en intresseanmälan. De som skickade in kupongen och väntar på kartan i tron att den är beställd måste alltså höra av sig igen. De flesta utsocknes har kontaktats per telefon, men alla har inte gått att nå.

Den säljs av Hedesunda El. AB, S. Gävlevägen 1, måndagar-fredagar kl. 9-15 och av Ruben Quist, tel. 0291-107 21 eller 026-65 14 20.

Pris 150 kr.

ÅRSAVGIFTEN FÖR 1993

är 30 kr. per medlem.

Medlemsregistret och adresseringssättet kommer att läggas om, varför medlemmarna ombeds rätta ev. felaktigheter på de inbetalningskort, som bifogas detta Rovblad.

Vem avrättades i Främlingshem 1859?

Av Jan Olsson

Trettondagsaftonen år 1859 begicks ett rånmord i Forsaskogarna. En tallstubbe, inte långt från Klocksvedtjärn, är det som minner om händelsen. En berättande skylt har nu satts upp på stubben med det inristade korset har försetts med ett skyddande tak.

”På trettondagsafton 1859 rån-mördades på denna plats bon-den Samuel Andersson från Hogdal av två man från Småland, Johan Fredrik Olsson och Lars Gustaf Pettersson.”

Igenväxt

HT besökte platsen tillsammans med Åke Nygren och Bosse Pettersson dagarna före jul. Det som tidigare var en gammal kärrväg är igenväxt, men en stig leder oss fram till minnesmärket vid Klocksvedtjärn.

Åke Nygren, berättar med inlevelse:

– Denne Samuel Andersson från Hogdal skulle bege sig till Hudiksvall för att hämta hem sin dotter som gått i sömnadslära. Han färdades med häst och släde. I Ljusdal sammanstrålade Andersson med de två smålänningarna, två murarläringar som var på väg hem efter besök i Norge. De fick lift. Och vid Ede Gästgifveri i Delsbo intogs brännvin. Stärkta med ytterligare en kage brännvin fortsatte färden.

Gömdes i skogen

– Andersson var skrytsam om att han var anförtrord en stor penningssumma. Gesällen Pettersson ställer sig på slädmedarna bakom Andersson och vid framkomsten till Klocksvedtjärn tar han fram en täljkniv och skär halsen av honom.

Liket göms så småningom. Paret fortsätter med häst och släde – och fem riksdaler. Vid Smedsgårdens Gästgifveri tar de in för natten. morgonen därpå upptäcks hästekipaget övergivet vid Högs kyrka. Smålänningarna fortsätter till fots.

Greps i Norrala

Efter högmässan upptäcker bönderna hästekipaget och blodpölen i släden. de tar upp spåren och finner så småningom kroppen.

Efterlysning sänds ut från telegrafan i Hudiksvall på de två iakttagna personerna. Det framkommer så småningom att det i Norrala gripits två personer som är identiska med de efterlysta. Där har de gjort sig skyldiga till klockstölder.

De två häktades men nekade till rånmordet. De fördes till Kronohäktet i Gävle. Den 7 april 1859 tog Olsson för gott att erkänna. Vid tinget i Delsbo den 24 maj dömdes de till avrättning. Hovrätten och Kung-

lig Majt ändrade domarna så småningom. Olsson dömdes till livstids straffarbete då han inte var delaktig i själva dådet. Men Pettersson skonades inte. Han avrättades den 29 oktober 1859 vid Främlingshem i Valbo socken av länets skarp-rättare Anders Lund.

Vid Klocksvedtjärn minner nu endast en tallstubbe om dådet för drygt 130 år sedan.

Jan Olsson

Hudiksvalls tidning

Årsmöte i Lövåsen

Hembygdsföreningen har årsmöte söndagen den 8 maj kl 14 i Lövåsens gamla skola, numera bygdens samlingslokal. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.

Bodarnas intresseförening berättar om sin verksamhet.

Lövåskvartetten underhåller. Servering.

Efter mötet besöker vi soldattorpet i Kågbo.

Välkomna!

Styrelsen

Hedesunda Hembygdsförening

Verksamhetsberättelse 1993

Hembygdsföreningens verksamhet under 1993 har i huvudsak följt traditionerna från tidigare år.

På trettondagen hölls julfest för hela familjen och den var som vanligt flitigt besökt. Midsommarhelgen bjöd på danskringmajstången och blev en uppskattad inledning till sommaren, som annars inte bjöd på många vackra och varma dagar.

Hembygdsföreningen var med och ordnade kulturveckan 27 juli till 1 aug med bland annat dragspelskväll och teater i Lövåsen, sångarkväll på Ögården, Hedesunda sångare i Stavgården, byvandring i Sevalbo med besök i Ans-gari kyrkan och hos Stina och Per Lund, som visade sitt båt-byggeri, "Slåtlöt Marin", Elsa-Britta och Per Hilding samt Ivar och Anna Löfling, "linets drottning".

Kristi Himmelfärdsdag gick många medlemmar kyrkstigen och deltog i friluftgudstjänst. Kyrkbåtsfärd företogs den 13 juni från Hällskog.

Hembygdsdagen den 1 aug inleddes med ekumenisk friluftsgudstjänst och barndopp på Åsudden. Uppvisning av ett par isländska fjordhästar svarade Elise Hovanta och Ann-Sofi Forsmark för. Howard Coombs berättade om kyrkbåten, som han betecknade som unik i Norden.

Föreningen bidrog med 5000 kronor till byggandet av den nyatakförsedda dansbanan vid Hults på Ön, en mycket gammal festplats. Bidrag har också lämnats vid ett par tillfällen till kyrkan för kostnaderna för besök av Adolf Fredriks musikskola.

En gammal karta över socknen har ställts i ordning med hjälp av Riksarkivet och Jan Englund, Långshyttan, och sålts i ett flertal exemplar.

Som gåva har föreningen tagit emot en båt av gammal modell från Erik Löf, Dalkarlsbo och en ramsåg från den gamla sången i Rångsta. Den har överlämnats av Bo Persson.

Rovbladet har utkommit med tre nummer.

Nytt golv har lagts in i Stavgården.

Förutom egen julmarknad har föreningen också deltagit i läns museets marknad i Gävle.

Ingrid Sundin har avslutat sitt arbete med släktboken för Hedesunda. En kopia har ordnats. Planer föreligger på att överföra släktboken till data.

Vid en surströmmingsfest avtackades de som på olika sätt hjälpt till med alla bestyr kring fester och andra arrangemang. Tacksamheten gäller för övrigt alla som stöder föreningen i skilda sammanhang.

I styrelsen har ingått Per Hilding, ordförande, Sven-Olov Rask, vice ordförande, Ruben Quist, kassör, Per-Ola Bergström, sekreterare, Lennart Lundquist, Nancy Gustafsson, Ingrid Wesslén, Birgit Linander, Karin Henriksen och Gunnar Hellström.

BYVANDRING

**LÖRD. DEN 18 JUNI 1994 KAN DU FÖLJA MED
HEMBYGDSFÖRENINGEN PÅ EN BYVANDRING I VINNERSJÖ.
BUSS UTGÅR FRÅN TORGET I BRUNN KL. 13:00.**

**VI KOMMER ATT FRÅN BUSS UTFORSKA HELA
VINNERSJÖGRÄNDEN, MED BÖRJAN VID MISTINGHÄLLA.
EN FOTVANDRING PÅ CA 1 KM KOMMER ATT SKE I MÅLBO BY.
BYALAGET KOMMER ATT BJUDA PÅ KAFFE MED DOPP
OCH UNDERHÅLLNING.**

**FÖR ATT FÅ PLATS I BUSSEN MÅSTE DU ANMÄLA DIG TILL
S-O RASK TEL. 026-320 02
ELLER TILL BIRGIT KVIST TEL. 0291-104 21
SENAST DEN 8 JUNI.**

Revisionsberättelse för HEDESUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Undertecknade revisorer får härmed avge följande Berättelse:

Vi har granskat räkenskaperna och årsredovisningen för år 1993 som lämnar upplysning om föreningens ekonomi och förvaltning.

Inkomster och utgifter under året, samt föreningens ställning vid verksamhetens slut, framgår av bifogat räkenskapsutdrag.

Granskningen har icke föranlett anmärkning med avseende på bokföringen, eller eljest beträffande förvaltningen.

Vi tillstyrker att –

Styrelsen beviljas ansvarsfrihet för den tid årsredovisningen omfattar.

Hedesunda den 8 mars 1994.

Axel Hedqvist

Sven Qvist

RÄKENSKAPSUTDRAG

Balansräkning	31/12 1992	31/12 1993
Tillgångar:		
Kassa	4.195:–	5.148:–
Postgiro	15.657:43	9.627:61
Bank	141.501:63	121.948:02
Bank (badet)	1.217:40	1.217:40
Förutbetalad kostnad	275:–	
Fordringar		2.641:–
	162.846:46	140.582:03
Skulder och eget kapital:		
Skulder	8.665:–	609:–
Badet	1.217:40	1.217:40
Reparationsfond	13.500:–	
Eget kapital	139.464:06	138.575:63
	162.846:46	140.582:03
Resultaträkning	Kostnader	Intäkter
Medlemsavgifter		23.330:–
Gåvor		11.403:35
Fester, lotterier m.m.		21.106:30
Hyror		16.525:–
Kommunalt anslag		15.000:–
Kommunalt projektstöd		8.500:–
Lämnade bidrag: dansbana	5.000:–	
musik	4.900:–	
Böcker, kartor, vykort	30.974:–	20.125:–
Arrende	10:–	
El	22.584:–	
Försäkringar	6.977:–	
Reparationer och underhåll	33.210:80	
Reparationsfonden		13.500:–
Rovbladet	17.945:50	
Trycksaker, tele, porto	4.355:55	
Årsavgifter	4.635:–	
Blommor m.m.	2.055:–	
Släktforskning	2.000:–	
Bussresa	1.000:–	
Räntor	–	5.448:77
Årets underskott	–	708:43
	135.646:85	135.646:85

Födda i Hedesunda församling 1993.

Jan	24	Jennica Eleonor Modin, Rångsta
	31	Johannes Leif Otto Hedblom, Vannersjö
Febr	11	Madelene Kristina Emilia Persson, Brunn
	20	Carin Camilla Östlund, Brunn
Mars	4	Erik Gustav Amadeus Sundström, Lågbo
	4	Kim Anders Karlsson, Lövåsen
	9	Anna Malin Hedlund, Lövåsen
	9	Per Oscar Hellström, Brunn
	21	Signe Mikaela Lind, Brunn
April	29	Erik Oliver Lagerbäck Westblom, Harv
	2	Nils Albin Lindberg, Sundby
	8	Karl Oskar Åkerlund, Ölbo
	12	Ernst Gunnar Persson, Österbyggebo
	14	Ingrid Magdalena Martinell Sandberg, Ölbo
	22	William Lund, Byn
	23	Dennis Andreas Sjögren, Sända
Maj	28	Beatrice Sara Håkansson, Ålbo
	30	Gabriel Ragnar Michael Ersson, Ullanda
Juni	27	Elin Lena Louise Bergström Östling, Berg
Juli	7	Simon Gustaf Kling, Lövåsen
	19	Emma Carola Brink, Brunn
	25	Carin Josefin Eriksson, Jugansbo
	26	Bengt David Lingvall, Berg
	28	Joakim Tord Ove Eriksson, Brunn
Aug	19	Emma Carolina Wejåker, Lövåsen
	21	Mats Linus Johnny Eriksson, Västbyggeby
	25	Lydia Ingrid Erika Gröning, Brunn
Sept	11	Elin Maria Karolina Sundin, Brunn
	20	Anna Klara Odelros, Flaten
Okt	6	Gustav Markus Löf, Berg
	12	Amanda Felicia Gabriella Nilsson, Byn
	16	Mia Fernlund, Ön
	20	Mats Johan Erik Sundin, Ölbo
Nov	1	Wilhelm Karl Magnus Gröning, Oppåker
	14	Anna Kristina Djuvfelt, Gräsbäcken
Dec	17	Karl Erik Wallerång, Vall
	21	Andrea Johanna Thundal, Främlingshem
	22	Adam Kjell Jonsson, Berg

Döda i Hedesunda församling 1993

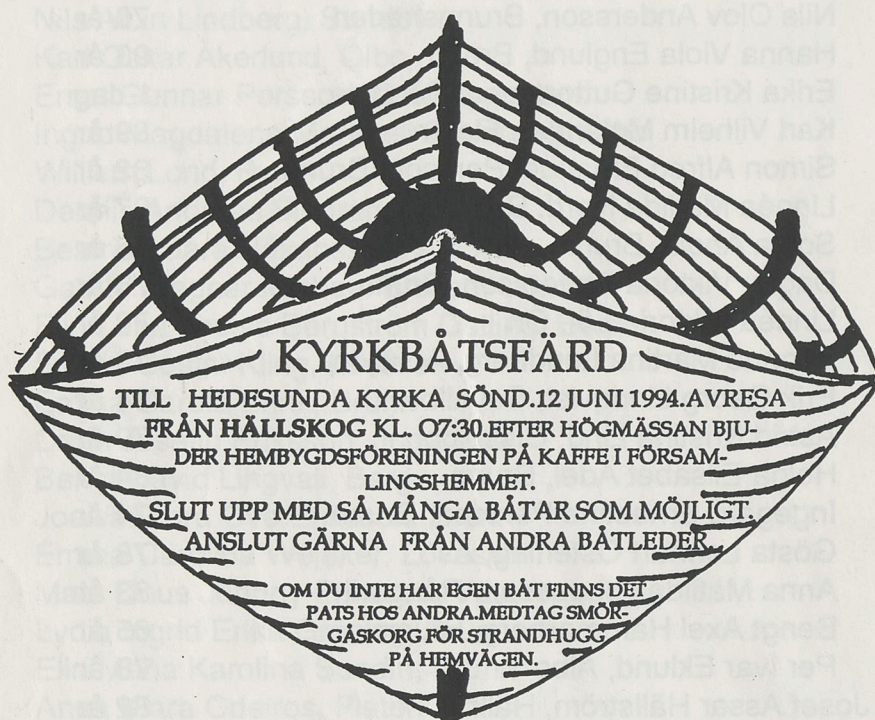
Jan	2	Margareta Josefina Skogh, Rångsta	95 år
Febr	1	Klara Otila Andersson, Brunn	92 år
	1	Ture Konrad Walldén, Koffsta	69 år
	4	Erik Lennart Andersson, Harv	82 år
	7	Per Ivar Uggla, Landa	73 år
	21	Helmer Nordling, Brunn	88 år
April	4	Erik Gösta Ölander, Brunn	82 år
	12	Per Andersson, Ås	90 år
	12	Karin Hildur Ölander, Holmen	88 år
	14	Nils Olov Andersson, Brunnsheden	70 år
	15	Hanna Viola Englund, Brunn	93 år
	17	Erika Kristine Guttormsen, Rångsta	1 dag
Maj	11	Karl Vilhelm Molander, Flaten	89 år
	16	Simon Alfred Emanuel Persson, Brunn	82 år
	22	Linnéa Matilda Nord, Brunn	87 år
	28	Sonja Ahola, Brunn	76 år
Juni	17	Dagny Viktoria Andersson, Brunn	78 år
Juli	20	Linnéa Viktoria Löf, Ön	78 år
	23	Yvonne Martina Lundberg, Acksjön	19 år
	27	Erik Georg Lindqvist, Sevallbo	84 år
Aug	30	Astrid Kristina Lind, Gisselbo	79 år
Sept	25	Helga Elisabet Ädel, Brunn	84 år
	29	Ingegärd Ernestine Persson, Brunn	74 år
Okt	6	Gösta Lennart Österling, Ås	78 år
	12	Anna Matilda Johansson, Rångsta	83 år
	21	Bengt Axel Hammarberg, Brunn	65 år
Nov	13	Per Ivar Eklund, Ålbo	78 år
	16	Josef Assar Hällström, Hällby	82 år
	19	Leif Erik Andersson, Brunn	45 år
	20	Olov Johan Ragnar Åkerman, Brunn	83 år
	25	Karin Andersson, Byn	88 år
Nov	28	Sven Axel Löf, Brunn,	65 år
	30	Karl Einar Ekman, Brunn	76 år
Dec	5	Tora Ingegärd Gustavsson, Brunn	79 år
	11	Frans Evald Eriksson, Finnböle	83 år
	14	Erik Axel Johansson, Brunnsheden	82 år
	21	Anna Katarina Skog, Sevallbo	83 år
	24	Hilma Kristina Hilding, Gundbo	84 år

DEKAL FÖR BILEN

Med denna tidning följer en dekal för
hembygdsföreningen att fästa på bilen eller annan
plats där den syns bra. Använd den!

Kyrkliga vigslar i Hedesunda församling 1993

April	2	Rey Seved Strömberg och Mona Christina Andersson, Flösta
Juni	5	Hans Tomas Söderholm och Mona Ann-Louise Sjögren, Kessmansbo
	25	Eino Mikael Pesonen och Ingrid Anneli Bengtsson, Brunn
	26	Karl Erik Roger Lind och Rolita Celocia, Brunn
Juli	10	Lennart Roger Helgesson och Karin Marianne Åkerman, Brunn

HAR DU VETSKAP OM DIN BYS FORNFYND?

BOR DU I EN RIK KULTURHISTORISK BYGD?

PÅ HEMBYGDSDAGEN DEN 14 AUG -94 kan du på karta se vad som är registrerat.

Varje fynd har utprickats på karta och åsats ett nr. Det finns en förteckning och beskrivning över fornminnen som du kan studera.

**LÄS, LÄR OCH HÅLL KUNSKAPEN LEVANDE
I DIN BY!**